

Et langt liv i litteraturen

Johan Fredrik Grøgaard utdannet seg til tannlege, og trivdes godt som det. Like fullt var det en lettelse å slutte mens han ennå var ung, for å kunne vie seg fullt og helt til litteraturen.

Under en lunsj med tidligere kolleger blir jeg spurt om jeg har hørt om forfatteren bak romantitlene *Dyvekes grav* og *Kong Rad*?

– Nei, han har jeg ikke hørt om.

Hvem er det?

– Han er visst tannlege. Og romanene er veldig gode.

Dette blir jeg nysgjerrig på. Og jeg trenger stoff til sommernummeret. Kanskje jeg får tak i forfatteren, og får lov til å intervju ham?

Det er ingen sak å finne Johan Fredrik Grøgaard på 1881, men å få ham til å ta telefonen er verre. Jeg ringer og ringer. Dag etter dag. Og blir møtt av den samme telefonsvareren. Telefonen er slått av, sier den automatiske damen.

Jeg søker på adressen. Der dukker det opp et kvinnenavn. Jeg tar sjansen, og ringer Ellinor Kolstad. Kanskje hun kjenner Johan Fredrik Grøgaard?

– Ja da, Totto har telefonskrekk, skjønner du. Så det er meg du må ringe til. Helt riktig. Totto, blir tilkalt.

– Det er en hyggelig dame. Ikke noe farlig. Hun ringer fra tidsskriftet til tannlegene og skal komme hit og intervju deg. Kom nå!

Totto, som Johan Fredrik er blitt kalt helt siden han var liten gutt og faren var kunststudent i Frankrike, kommer til telefonen, uten merkbar skrekk, og vi avtaler.

Jeg får komme til Hadeland, og setter meg i bilen en mandag morgen. En

Forfatter Johan Frerik Grøgaard hjemme på Hadeland.

drøy time etter at jeg kjørte ut av Oslo ankommer jeg Martegutua, og blir møtt av ekteparet, kaffe og formiddagsmat.

Ellinor skal holde seg unna, sier hun. Hun har noen telefonsamtaler hun vil ta. Og jeg får være på tomannshånd med forfatteren.

TARJEI VESAAS' DEBUTANTPRIS • –

Jeg begynte å drømme om meg selv som forfatter allerede i tolvårsalderen. Tannlegeutdanning var likevel ikke et fremmed valg for meg. En av mine mange onkler var tannlege, og jeg forsto at det var mulig å være både tannlege og menneske omtrent på samme tid.

– Dessuten hadde jeg allerede møtt Ellinor, min kone, da utdanningsvalget skulle tas. Vi hadde lyst til å stifte hjem. Derfor var det fint å ikke måtte studere så lenge, bare fire år.

Grøgaard debuterte med romanen *Dyvekes grav*, som handler om veldig mye. Ganske særlig om tannlege Mandt og hans vei mot undergangen. Det vrimler ellers av merkelige og mislykkede menneskeskikkelser i denne romanen, som Grøgaard fikk Tarjei Vesaas' debutantpris for, i 1967.

– Det var en kolossal oppmuntring, og så uventet. Jeg ble så glad for endelig å ha fått til noe av verdi for andre enn meg selv.

Noen år senere, i 1971, kom Grøgaard ut med diktsamlingen *Elefant-språket & andre dikt*, og med to utgivelser var han kvalifisert til medlemskap i Forfatterforeningen.

VARIERT FORFATTERSKAP OG

LITTERÆRT VIRKE • – I 1973 slapp jeg altså endelig ut av det, det med å være tannlege. Det var ikke det at jeg ikke trivdes, men jeg innså at jeg ikke kom noen vei med å skrive hvis jeg også skulle være tannlege. Det har med tid å gjøre, og at det alltid er noe i veien for å få gjort det man egentlig vil gjøre.

Grøgaard forteller at han bruker lang tid på tekstene sine. Han er ikke en forfatter som kommer ut med en ny roman hvert år.

– Å skrive er både en lyst og en plage. Når man først er kommet inn i noe blir man aldri kvitt det, man er som i en kvern som maler og maler, fra morgen til kveld, og ofte til langt på

natt. Det er en lang vei frem, og det tar lang tid fra råtekst til ferdig bearbeidet manuskript.

– Hvor henter du ideer og inspirasjon?

– Noen tror kanskje at jeg finner på. Men det er ikke sånn. Alt er hentet fra ting jeg har sett og hørt, og lest.

Grøgaard har gitt ut romaner, diktsamlinger, noveller, gjendiktninger av William Shakespeare, ungdomsbøker og kriminalromaner, og mottatt flere priser, etter at han fikk Vesaas-prisen for debutromanen.

Han har også jobbet med oversettelser av skjønnlitteratur til norsk, fortrinnsvis fra engelsk, amerikansk, men også fra svensk og dansk.

Av hans egne utgivelser er novellsamlingen *Ser deg på TV* oversatt til svensk, og en av de tre ungdomsromanene i trilogien *Jeg, Wilhelm* er oversatt til dansk. For *Jeg, Wilhelm 13 år* mottok Grøgaard Norsk litteraturkritikerlags barnebokpris.

Det meste av disse tingene finner jeg ut når jeg googler. Når vi sitter og snakker sammen i timevis hjemme hos ham, denne mandagen i mars, forteller han heller andre ting – om hvor han har bodd og sånn. Han virker å være uten særlig evne til selvskrityt.

UTENFOR ALLFARVEI • Nå bor forfatteren som nevnt på Hadeland, på Jaren, i et hyggelig hus i en hage, i et nabolag. Der har han bodd de siste 20 årene.

Før dette bodde han og Ellinor, etter hvert med to sønner, mange år i Nordmarka, fra 1963 til 1989, der de leide plassen Laskerud av Løvenskiold-Vækerø.

– Vi hadde bilvei inn om sommeren, og om vinteren gikk vi på ski. Vi lærte å klare oss. Vi hadde kjøkkenhage, poteter og fine jordbæravlinger. Og det var et fantastisk arbeidssted for meg, med fred og ro. Det var naturligvis før mobiltelefonen og alt dens vesen.

– Laskerud, og bare tre dager i uken på tannlegejobben inne i Oslo, samtidig som Ellinor oppholdt seg i Moskva som statsstipendiat fra UD var avgjørende for fremdriften av siste fase i arbeidet med min debutroman, som altså kom i 1967.

– Da vi ble sagt opp av Løvenskiold i 1989 fant vi først et nytt bosted i Balangrudåsen ved Lunner. Det varte ikke lenge før vi måtte flytte igjen, og da ble det til området ved Ringkollen og Klekken. Etter kort tid der bosatte vi oss i høyden ved Randsfjorden. Da det i 1997 ble slutt også der, kjøpte vi huset her i Martegutua, 2770 Jaren.

– Det er ikke det samme som å bo på en plass langt fra folk. Men det passer for oss nå i vår alderdom. Det har litt med helse å gjøre. Og så er det et veldig hyggelig nabolag. Det er akkurat som de passer på oss.

2000-TALLET • Grøgaards hittil siste utgivelse, romanen *Kong Rad*, kom i 2010. Den skrev han med venstre hånd, til tross for at han er høyrehendt. Grunnen er diagnosen polynevropati. En lidelse i armen, og også i det ene benet.

På 2000-tallet har han også vært medlem i Forfatterforeningens litterære råd. Det er et tillitsvern i Forfatterforeningen, og rådet vurderer søknader om stipend og medlemskap i foreningen.

– Rådet hadde da tolv medlemmer, og jeg var talsperson for min generasjon. Dette vervet innebærer mye lesing, av og til opptil tre-fire romaner på en dag, og mye diskusjon. Det er mange gode forfattere i Norge akkurat nå.

Johan Fredrik Grøgaard er absolutt fortsatt med.

– Joda, jeg driver vel også på med mitt, men det holder jeg foreløpig for meg selv, forteller han før han takker for besøket.

I årets sommernummer får Tidendes lesere anledning til å bli kjent med forfatterkapet gjennom et utdrag fra *Dyvekes grav* og to noveller fra samlingen *Ser deg på TV, Fortellinger fra Norden* som kom ut på Gyldendal i 1980.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi

Fakta

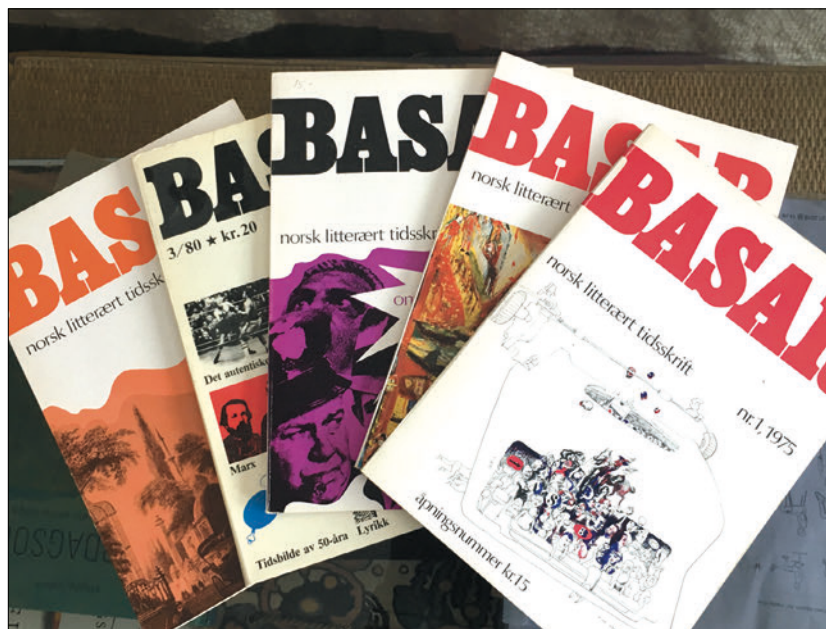
Bibliografi

- Dyvekes grav – roman (1967)
- Elefantspråket Et andre dikt – diktsamling (1971)
- Mannen som ikke kunne kose seg – (1972)
- Kattens lek – kriminalroman, under pseudonymet Johs Ferdinand Grande (1975)
- Skorpionens brodd – kriminalroman (1976)
- Der humlene suser – roman, sammen med Øystein Lønn, Olav Angell og Arild Nyquist (1979)
- Ser deg på TV – noveller (1980)

- Jeg, Wilhelm, 11 år – ungdomsbok (1981)
- Jeg, Wilhelm, 12 år – ungdomsbok (1982)
- Jeg, Wilhelm, 13 år – ungdomsbok (1983)
- Eneboeren – ungdomsbok (1985)
- Jan Erik Vold – et portrett – biografi (1989)
- Kong Rad, eller Professor Andresens ratt (2010)

GJENDIKTNINGER • William Shakespeare: Kong Henrik V – skuespill (1995)
William Shakespeare: To herrer fra Verona – skuespill (1996)
William Shakespeare: Forvekslingskomedien – skuespill (1997)

PRISER • Tarjei Vesaas' debutantpris (1967), for *Dyvekes grav*
Norsk litteraturkritikerlags barnebokpris (1983), for *Jeg, Wilhelm, 13 år*
Bastianprisen (1992)
Kulturdepartementets litteraturpris

Grøgaard var redaktør av Cappelens litterære tidsskrift *Basar* sammen med Jan Erik Vold, fra 1975 til 1981.